

ПРОЦЕНА НА
ДОБРОТО ВЛАДЕЕЊЕ
НА ЗАКОНОДАВНАТА ВЛАСТ
ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
И ВО РЕГИОНОТ
ПРЕКУ ИНДЕКСОТ НА
ОТВОРЕНОСТ

СПОРЕД МЕРЕЊЕТО ЗА 2024 Г.

© 2025 Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“

Скопје, 2025

Издавач: Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“ ул. „Франклин Рузвелт“ бр. 19, кат 2, 1000 Скопје, Северна Македонија

Авторка: Маријана Јанческа - Угарковиќ

Уредничка: Данче Даниловска-Бајдевска

Дизајн: Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“ (Северна Македонија)

Електронски примерок

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

342.53:005.332.5(497.7)"2024/2025"(047.31)

342.53:005.332.5(497-15)"2024/2025"(047.31)

ЈАНЧЕСКА-Угарковиќ, Маријана

Процена на доброто владеење на законодавната власт во Северна Македонија и во регионот преку индексот на отвореност [Електронски извор] / [авторка Маријана Јанческа-Угарковиќ]. - Е-книга. - Скопје : Фондација за интернет и општество Метаморфозис, 2025

Начин на пристапување

(URL): <https://metamorphosis.org.mk/wp-content/uploads/2025/09/finalna-analiza-otvorenost-na-parlamenti-mk-final.pdf>.

- Наслов од насловниот екран. - Опис на изворот на ден 27.09.2025. -

Е-публикација во PDF формат, содржи 35 стр. - Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-263-139-4

а) Собрание -- Отвореност -- Македонија -- 2024-2025 -- Истражувања б)

Собрание -- Отвореност -- Западен Балкан -- 2024-2025 -- Истражувања

COBISS.MK-ID 67004677

Овој документ за политики е дел од проект финансиран од страна на Националниот фонд за демократија. Содржината не нужно ги одразува ставовите на донаторот.

Содржина

1. Вовед.....	4
Методологија	5
Отвореноста на парламентите во регионот.....	6
Отвореност на Собранието на Република Северна Македонија	12
4.1. Дигитална трансформација на собранието	18
4.2. Предвидлива и отчетна собраниска агенда	20
4.3. Институционална доверба преку стратешка транспарентност.....	22
4.4. Вклученост на јавноста во работата на собраниските тела	24
4.5. Финансиска отчетност во пракса	26
4.6. Развој на практиките за слободен пристап до информации.....	27
4.7. Приближување на народните претставници до граѓаните	28
4.8. Функционална демократија преку засилена контрола врз извршната власт.....	31
4.9. Системска посветеност на интегритет во законодавниот дом	32
Сеопфатен план за добро владеење за Собранието на Република Северна Македонија	33

1. Вовед

Концептот отворена влада опфаќа широк спектар на политики и практики насочени кон промовирање на инклузивно, одговорно и ефикасно управување. Со промовирање на транспарентност, поттикнување на јавното учество и зајакнување на институционалната одговорност и интегритет, отворената влада придонесува за подобро донесување одлуки, намалување на корупцијата и подобро обезбедување јавни услуги. Транспарентноста, сфатена како проактивно обезбедување информации потребни за јавен надзор, претставува централен принцип на овој пристап, заедно со учеството, одговорноста и интегритетот.

За да се процени степенот до кој овие вредности се интегрирани во парламентарните практики во земјите од Западен Балкан, Центарот за демократска транзиција (Црна Гора), во соработка со Фондација „Метаморфозис“ (Северна Македонија), Партнери за демократски промени Србија (Србија) и Здружение на граѓани „Зошто не?“ (Босна и Херцеговина), развија аналитичка алатка позната како Индекс на отвореност.

Врз основа на Индексот на отвореност, го проценуваме нивото на транспарентност, пристапност и одговорност на парламентите кон граѓаните и општеството. Резултатите од истражувањето укажуваат на постојните недостатоци и областите што бараат реформи, и врз основа на нив креираме препораки за подобрување на парламентарната активност. Оваа иницијатива се заснова на верувањето дека одржливите промени најдобро се постигнуваат преку партнерство со парламентите низ целиот регион.

Затоа, законодавните тела се охрабруваат да ја покажат својата вистинска посветеност на отвореноста преку подобрување на јавната комуникација и зајакнување на надзорот врз работата на извршната власт. Ова бара премин од симболични гестови кон суштински и конзистентни практики на одговорност. Транспарентните и одговорни парламенти играат клучна улога во градењето на демократските општества кон кои се стремат нашите земји.

Ова истражување го спроведуваме деветта година по ред. Во овој документ ги презентираме клучните резултати од истражувањето за отвореноста на парламентите за 2024/2025 година. Сите детали од нашето истражување се јавно достапни и остануваме отворени за сите предлози, добронамерни критики и дискусии за нашето истражување и заклучоци.

ACTION SEE претставува мрежа на граѓански организации што заеднички работат на промовирање и овозможување транспарентност и отчетност на институциите во Југоисточна Европа, подигање на потенцијалот за граѓански активизам и граѓанско учество, промовирање и заштита на човековите права на интернет, како и градење на капацитетите за користење нови технологии.

Индексот на отвореност се води според посебна рамка на начела, сепак земајќи ги предвид културните и историските случувања во земјата и во регионот што влијаат врз институциите. Неговата методологија дава гаранција дека резултатите од истражувањето се технички и политички валидни и од нив може да се извлечат заклучоци во врска со нивото на добро владеење на институциите во земјата. Индексот на отвореност ја проценува работата на извршната власт и на парламентите во областа на доброто владеење со тоа што се фокусира на четири столба: (1) пристапност, (2) ефикасност, (3) интегритет и (4) транспарентност, со еден заеднички домен што е присутен во сите четири столба – отворени податоци.

Четириите столба на Индексот на отвореност го дефинираат и го проценуваат доброто владеење со помош на следниве начела: **пристапност** – го проценува степенот до кој правото на пристап до информации е гарантирано со закон и во практика, како и квалитетот на механизмите за вклучување и консултации при процесите на креирање политики; **ефикасност** – ја разгледува посветеноста на институциите да учат од тековните процеси и да ги подобрат преку воспоставени системи за следење, евалуација и учење – со употреба на клучни точки/индикатори за време на стратешкото планирање и известување; **транспарентност** – ја проценува јавната достапност на организациските информации, буџетот и постапките за јавни набавки, додека, пак, **интегритетот** го проценува присуството на механизмите за спречување судир на интереси, регулирање на лобирањето, како и достапноста на етичкиот кодекс што ќе даде насоки за и ќе го санкционира однесувањето на државните службеници и на јавната администрација. Секое начело на Индексот се состои од поддомени и индикатори што се мерат според соодветната вредност во рамките на начелата.

Методологијата беше осмислена во консултација со голем број веродостојни ресурси, нагласувајќи ги најдобрите меѓународни практики и стандарди за добро владеење, какви што се Светската банка и Институтот, Организацијата за економска соработка и развој, Водичот за отворена влада, Извештајот за глобален интегритет и Индикаторите за владеење и институционален квалитет што ги изготви Светската банка.

Истражувањето беше спроведено во периодот од февруари до јуни 2025 година, низ 109 индикатори по парламент. Методите на истражување се состојат од (1) следење на веб-страниците на таргетираните институции според низа индикатори, (2) прашалник што се доставува до институциите за да се потврдат наодите добиени од онлајн мониторингот, (3) барање за слободен пристап до информации од јавен карактер што се испраќа со намера да се процени степенот на исполнување на ова основно право од секоја институција, како и (4) проверка на законодавната рамка.

Грешката во мерењето е +/- 3 %. Врз основа на резултатите од истражувањето, спроведовме анализа на клучните критични точки и проблеми во областа на отвореноста на институциите којашто се надеваме дека ќе биде од корист за подобрување на нивната работа. Важно е да се напомене дека во случај кога институциите не ги доставија одговорените прашалници, индикаторите беа означени со 0, односно беа обележени како индикатори што не биле исполнети.

ОТВОРЕНОСТА НА ПАРЛАМЕНТИТЕ ВО РЕГИОНОТ

Отвореноста на парламентите во регионот

Парламентите играат клучна улога во демократските системи и се очекува да бидат главните актери што им овозможуваат на граѓаните поефикасно да ја следат работата на институциите. Сепак, сложената и честопати нестабилна политичка динамика во регионот на Западен Балкан ја ослабна институционалната позиција и демократската функција на парламентите, што го попречи развојот и спроведувањето на политиките за транспарентност и отвореност.

Податоците од Индексот на отвореност укажуваат на трајна разлика во регионот кога станува збор за отвореноста на парламентите. Црна Гора и Северна Македонија го предводат патот, додека Босна и Херцеговина (БиХ) и Србија сè уште заостануваат во обезбедувањето информации за работата и активностите на парламентите.

Според наодите за 2024/2025 година, Собранието на Црна Гора е на прво место со исполнети 83,24% од индикаторите за отвореност. Сепак, ова претставува пад, односно најнизок резултат на црногорскиот Парламент во последните четири години од мерењето преку Индексот на отвореност. Спротивно на тоа, Собранието на Северна Македонија, кое е на второ место со 76,04%, е единствениот парламент во регионот кој покажал конзистентен и мерлив напредок во текот на три последователни циклуси на следење (74,86% во 2023/2024; 71,56% во 2022/2023).

На третото место е Парламентарното собрание на БиХ, кое постигнало просечен резултат од 59,87% - при што Претставничкиот дом исполнил 60,77%, а Домот на народот 58,98%. Кога станува збор за националните парламенти, Србија е рангирана на последно место - Народното собрание исполнува 59,6% од индикаторите за отвореност.

Нашите наоди укажуваат на системски недоследности во практиките на транспарентност и ја истакнуваат потребата политиките на земјите во регионот да бидат обликувани во согласност со меѓународните стандарди и добрите практики. Информациите за работата на парламентите треба постојано да им бидат достапни на граѓаните, медиумите и граѓанското општество, со континуирано подобрување на комуникацијата и отвореноста. Сепак, повеќето парламенти во земјите од Западен Балкан сè уште немаат стратешки пристап кон отвореноста, туку дејствуваат ad hoc.

Овогодишните наоди укажуваат дека дискреционото однесување на раководството е присутно дури и кога обврските за објавување информации за работата и активностите на парламентите се јасно дефинирани. Забележливо е дека дури и парламентите со високо ниво на административна транспарентност сè уште имаат сериозни проблеми во практика, што го открива јазот помеѓу формалната отвореност и реалното функционирање на демократските институции.

За подобро разбирање на наодите, извештајот дава краток преглед на клучните политички настани што влијаеле врз функционирањето и улогата на парламентите во регионот во

текот на изминатата година, заедно со анализа на релевантни податоци и индикатори за отвореност.

Застој во работата на парламентите и процедуралните празнини во БиХ

Во текот на 2024 година, работата на Парламентарното собрание на БиХ повторно беше обележана со политички блокади. Домот на народите беше практично парализиран речиси осум месеци, а беа одржани само две вонредни седници. Како резултат на тоа, иако буџетот и одредени договори беа усвоени, клучните структурни реформи останаа заглавени. Продолжената блокада им овозможи на политичките актери да користат механизми како што е клаузулата за витален национален интерес, дополнително продлабочувајќи ја институционалната криза и забавувајќи ги потребните реформи на патот на земјата кон интеграција во Европската Унија (ЕУ).

Иако Претставничкиот дом беше релативно поактивен во текот на 2024 година, неговото функционирање беше значително попречено од политички дебати, чести одложувања на седниците и широка употреба на итни процедури. Иако приоритет беше даден на усвојувањето на буџетите и релевантното законодавство за процесот на пристапување кон ЕУ, овие закони обично беа усвојувани без инклузивни дебати и соодветна јавна контрола.

Севкупно, овие настани укажуваат дека во текот на 2024 година не е постигнат значаен напредок во насока на градење на поконструктивен, потранспарентен и поотворен парламентарен процес во БиХ.

Слабење на контролната функција на Собранието на Црна Гора

Иако Црна Гора се стреми да ги заврши преговорите со ЕУ до крајот на 2026 година и да биде подготвена за членство во 2028 година, спроведените реформи во практика носат ограничени резултати. Собранието треба да биде клучен поддржувач на овој процес, но неговата работа покажува голем број проблеми: нетранспарентност на законодавниот процес, недоволна инклузивност и ограничена контрола на извршната власт.

Наместо да ја надгледува извршната власт и со тоа да биде вистински поддржувач на европската интеграција, Собранието сè повеќе функционира како инструмент на политичкото мнозинство, кое, благодарение на доволен број гласови, го обликува „демократскиот“ живот според сопствената мерка, игнорирајќи го уставниот баланс на моќта. Овој проблем особено се одразува во нередовното одржување на премиерскиот час и ретката организација на контролни расправи, што укажува на длабочината на проблемот во вршењето на клучна парламентарна функција.

На крајот на 2024 година, опозицијата започна да го блокира Собранието, поради одлуката за пензионирање на судија на Уставниот суд, кога власта и опозицијата имаа различни

толкувања на процедурите и надлежноста¹. Кризата траеше до март 2025 година, кога, со посредување на ЕУ, беше постигнат договор меѓу премиерот Милојко Спајиќ и опозицијата да се побара мислење од Венецијанската комисија за овој случај. Сепак, мислењето на Комисијата предизвика различни и контрадикторни толкувања, што укажува на ризик препораките да не бидат преточени во конкретни реформи.

Политички пресврт во Северна Македонија

Во 2024 година, Северна Македонија доживеа значаен политички пресврт, обележан со целосна реорганизација на парламентарната власт. Годишната започна со формирање на техничка влада предводена од Талат Џафери и подготовки за паралелни претседателски и парламентарни избори закажани за мај 2024 година. На овие избори победи опозициската партија ВМРО-ДПМНЕ, која освои 58 од 120 места со коалицијата „Твоја Македонија“, станувајќи најголема парламентарна сила. Паралелно, Гордана Силјановска-Давкова од ВМРО-ДПМНЕ беше избрана за претседателка на државата - станувајќи првата жена на таа позиција - што дополнително ја консолидираше доминацијата на партијата.

Парламентот сега се соочува со задачата да спроведе сложени реформи, вклучувајќи ги и уставните амандмани поврзани со пристапувањето во ЕУ. Во јуни 2024 година, Собранието го одобри реструктурирањето на извршната власт, односно, проширување на бројот на министерства од 16 на 20, поделба на Министерството за информатичко општество и администрација на Министерство за дигитална трансформација и Министерство за јавна администрација, и создавање посебни министерства за енергетика, спорт и слично.

По повод донесувањето на законот што ги овозможи овие измени, кај јавноста се појави големо незадоволство. Платформата на граѓански организации за борба против корупцијата, чиј член е Фондацијата „Метаморфозис“, јавно реагираше поради отсуството на консултативен процес при измена на системскиот Закон за организација и работа на органите на државната управа.

Кризата на парламентарната демократија во Србија

По парламентарните избори одржани на 17 декември 2023 година, водечката Српска напредна партија (СНС), во рамките на коалицијата, ја задржа својата доминација, освојувајќи 129 од 250 места. Европскиот парламент, ОДИХР и Советот на Европа изразија сериозна загриженост за нерегуларностите и демократското назадување за време на изборите². Сепак, новоизбраниот парламент не избра нова влада до последниот ден од законскиот рок.

¹ “Фрлена е димна бомба врз комисија во Собранието на Црна Гора, опозицијата тврди дека е извршен уставен удар”, Радио Слободна Европа, 17.12.2024

² Гласачите имаа политички алтернативи на изборите во Србија, но тие беа нарушени од огромната предност на владејачката партија, велат меѓународните набљудувачи, ОБСЕ, 18.12.2023: <https://www.osce.org/odihr/elections/serbia/560698>

Трагичната несреќа на 1 ноември 2024 година во Нови Сад, кога настрешницата на железничката станица уби 16 лица, предизвика масовни протести и влијаеше врз работата на парламентот. Парламентарното мнозинство одби да разговара за настанот, додека пратениците од опозицијата се обидоа да започнат дискусија. Граѓанскиот простор и независните медиуми беа под притисок, а критичарите предупредија на намалување на демократските слободи. Во ноември 2024 година, тензиите во парламентот ескалираа во физички судири, кога пратениците од опозицијата ја обвинија владата за корупција и побараа истрага и оставки³. Неколку дена подоцна, мнозинството го усвои државниот буџет за 2025 година без соодветна дебата, што пратениците од опозицијата го критикуваа како антидемократски потег.

Премиерот Милош Вучевиќ поднесе оставка во јануари 2025 година по инцидентот во кој членовите на СНС насилно насилно повредија студентка. Неговата оставка не беше потврдена до крајот на март 2025 година бидејќи претседателката на Парламентот не сакаше да закаже вонредна седница за потврда на оставката, иако тоа е вообичаена процедура во вакви ситуации, туку мораше да се чека закажување на редовна седница на Парламентот.

Почетокот на пролетната седница на Парламентот беше обележан со нови инциденти. За време на првата седница на 4 март 2025 година, опозицијата и власта повторно влегоа во конфликт. Инцидентите започнаа кога владеачкото мнозинство, со спротивставување од страна на опозицијата, ја усвои агендата на која имаше десетици правни предлози, по што опозицијата започна да фрла пиротехнички средства оптужувајќи ја власта дека нема легитимност да донесува закони по оставка на премиерот⁴. Салата беше исполнета со чад, извици и физички конфликти, а најмалку тројца пратеници беа повредени. И покрај хаосот, седницата продолжи, а на 16 април 2025 година, Парламентот избра нова влада.

Достапност на информации за парламентарните активности

Податоците од регионалниот Индекс на отвореност покажуваат дека одредени парламенти во регионот не исполнуваат ниту еден од основните индикатори поврзани со достапноста на информации за нивната работа.

Србија се издвојува како единствената земја во регионот што не ги објавува биографиите на пратениците - ниту на Народното собрание, ниту Собранието на Автономната покраина Војводина. Списоци на државни службеници и вработени се достапни само на веб-страниците на Собранието на Црна Гора, Собранието на Северна Македонија и Претставничкиот дом на Парламентот на Федерацијата БиХ.

³ Лена Стевановиќ, “Тепачка во Парламентот: Пратениците физички се пресметаа во врска со транспарентот со крвава рака во српскиот Парламент”, Данас, 25.11.2024.

⁴ “Димни бомби и инциденти на седницата на Парламентот на Србија”, Радио Слободна Европа, 4.3.2025.

Информации за заработката на пратениците објавуваат само Собранието на Црна Гора, Собранието на Автономната покраина Војводина и Домот на народите на Парламентот на Федерацијата БиХ. Меѓутоа, имотните картички, односно анкетните листови на пратениците се јавно достапни во сите земји, со исклучок на Националното собрание на Република Српска, каде што не се достапни информациите за имотната состојба на пратениците за мандатите во периодот од 2022-2026 година.

Претставничкиот дом на Парламентот на Федерацијата БиХ, и двата дома на Парламентот во БиХ и Националното собрание на Република Српска, објавуваат годишни планови за работа, додека извештаите за работа се достапни само на веб-страниците на Собранието на Црна Гора, Собранието на Северна Македонија, и двата парламенти во БиХ.

Кога станува збор за финансиска транспарентност, годишни буџети, но не и завршни сметки може да се најдат на веб-страниците на повеќето парламенти. Исто така, информации за полугодишен финансиски извештај може да се најдат само од Собранието на Северна Македонија.

Парламентите во регионот имаат практика да го објават годишниот план за јавни набавки, со исклучок на Националното собрание на Република Српска. Од друга страна, годишниот извештај за реализирани јавни набавки е непознат за половина од парламентите во регионот. Исто така, договорите за јавни набавки го објавуваат само Собранието на Црна Гора и Собранието на Северна Македонија.

Собранието на Автономната покраина Војводина е единствениот парламент во регионот чии седници не се пренесуваат на јавно, додека седниците на работните тела не се пренесуваат ниту во БиХ.

Директен канал на веб-страниците преку кој граѓаните можат да достават претставки, жалби или поплаки нудат само Собранието на Црна Гора, Националното собрание на Србија и Националното собрание на Република Српска, додека ваквите механизми не се достапни на веб-страниците на останатите анализирани парламенти. Црна Гора е единствената земја во регионот што спроведе механизам за е-петиција, меѓутоа практика е парламентот да не ги третира еднакво сите е-петиции кои ги иницирале граѓаните, па така оние е-петиции чии теми одговараат на владеачкото мнозинство, експресно доаѓаат на дневен ред додека другите мора да поминат низ спора процедура.

Резултатите од Индексот на отвореност покажуваат дека повеќето парламенти не се посветени на објавување на информации и документи во отворен формат.

Слабости во законодавниот процес во регионот

Компаративната анализа на законодавните практики во БиХ, Црна Гора, Северна Македонија и Србија покажува загрижувачки тренд: Иако пратениците имаат уставно право да иницираат закони, ова овластување во регионот или минимално се користи или стратешки се злоупотребува за политички цели.

Србија се издвојува како екстреман пример, каде што пратениците официјално предложија само три закони⁵ во 2024 година, што укажува на парламент кој е под силна контрола на извршните власти и потенцијално се сведува на улогата на „проточен бојлер“. Спротивно на тоа, Црна Гора бележи значителен број на закони иницирани од пратениците, но отсуството на јавна расправа или развој на проценка на влијанието во овие случаи, негативно влијае на транспарентноста и инклузивноста на законодавниот процес. Северна Македонија покажува слична шема, со помалку од половина од усвоените закони иницирани од пратениците, додека над 80% од сите закони биле донесени преку скратена процедура и без проценка на нивното влијание. БиХ е различен пример, каде дејството на активноста не е занемарлива, но целиот законодавен процес останува длабоко опструиран од политички блокади, честа употреба на брзи процедури и симболични консултации.

Овие наоди укажуваат на структурни слабости на законодавниот процес и на тоа дека процедуралните правила или се игнорираат или се злоупотребуваат во зависност од политичкиот интерес. Споредбата на резултатите од истражувањето на ниво на регионот, но и во периодот од скоро една деценија, покажува дека е неопходно да се разгледа и реформира улогата на пратениците, како и самата институција на ниво на целиот регион. Неопходно е да се стандардизираат законодавните и надзорните надлежности на парламентите преку процедури и зајакнување на заштитните механизми за да се обезбедат закони - без разлика на тоа кој ги иницира - кои се подготвуваат во консултација со заинтересираната јавност и ги одразуваат потребите на земјите од регионот.

⁵ Сите три случаи се однесуваат на измени и дополнувања на постоечки закони.

ОТВОРЕНОСТ НА СОБРАНИЕТО НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

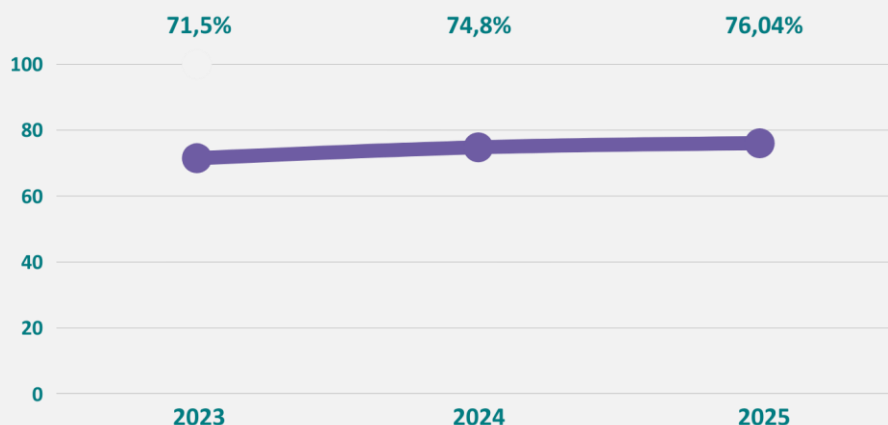

Отвореност на Собранието на Република Северна Македонија

Во рамки на овогодинашното мерење според Индексот на отвореност, Собранието на Северна Македонија се рангира на второто место во регионот, со вкупно 76.04% исполнети индикатори за отвореност. Притоа, прогресот е континуиран - од 71.56% во 2022/2023 година, 74.86% во 2023/2024 година, па се до сегашните 76.04% во 2024/2025 година.

Иако, исто како и минатата година, парламентот на Црна Гора и понатаму се позиционира како најотворен во регионот, македонското Собрание бележи најзначаен напредок од 4.48% споредено со резултатите од пред две години. Од една страна, овој резултат се должи на континуирана посветеност на македонскиот парламент кон зголемување на транспарентоста и достапноста до јавноста, а од друга, на стагнацијата или благо влошување на отвореноста кај останатите парламенти во регионот.

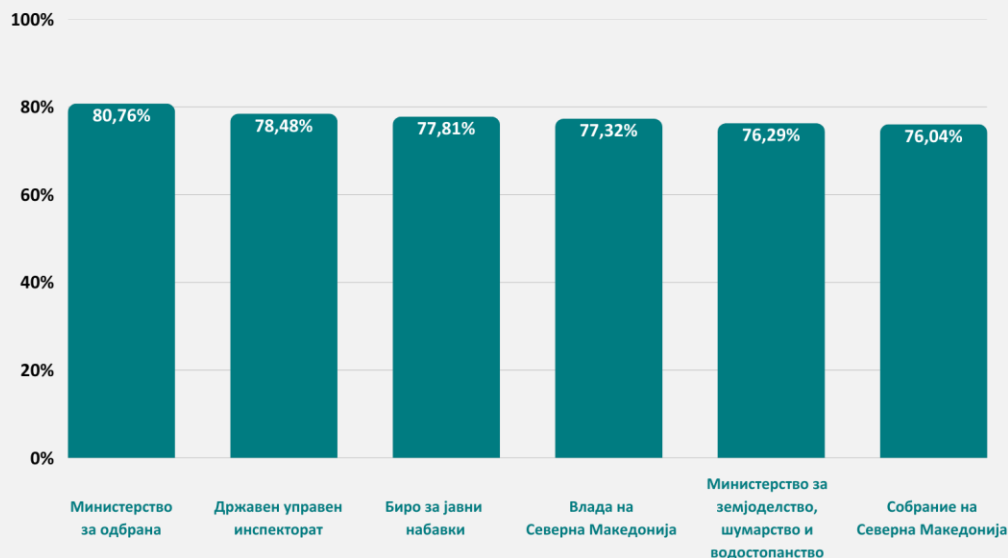
Напредокот во отвореноста на Собранието на Република Македонија според Индексот на отвореност во последните три години

Инфографик 1. Напредокот во отвореноста на Собранието на Република Македонија според Индексот на отвореност во последните три години

На национално ниво, македонското Собрание го зазема шестото место по отвореност, веднаш по Министерството за одбрана (83%), Државниот управен инспекторат (78.48%), Бирото за јавни набавки (77.81%), Владата на Република Северна Македонија (77.32%) и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (76.29%). Минатата година, Собранието беше на петтото место по отвореност, меѓутоа оваа година, органите во состав бележат евидентен напредок.

Топ 6 најотворени институции во Република Северна Македонија, според мерењето преку Индекс на отвореност изведено во 2025 година

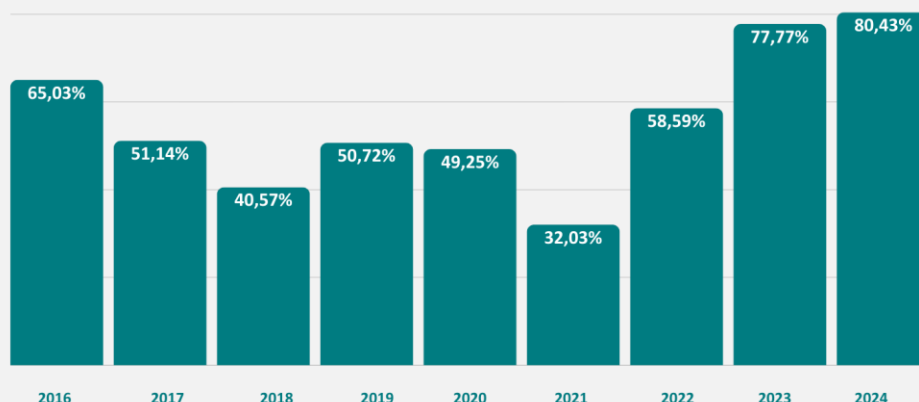

Инфографик 2. Топ 6 најотворени институции во Република Северна Македонија, според мерењето преку Индекс на отвореност изведено во 2025 година

Иако, Собранието не е веќе дел од првата петорка, сепак, постигнатиот напредок е доста забележлив. Собранието успева да одржи стабилно ниво на транспарентност и покрај забележливиот недостаток на меѓупартиски концензус и продлабочената политичка поларизација.

Според одговорениот прашалник што го добивме од Собранието, во 2024 година се донесени вкупно 184 закони. Од вкупниот број на донесени закони, 148 закони (80.43%) биле усвоени по скратена постапка. Иако вистинските причини за примената на оваа постапка може да ги образложат единствено предлагачите, во практика најчесто се користи член 170 од Деловникот на Собранието на Република Северна Македонија. Според овој член, предлагачот може да предложи расправа по скратена постапка во случаи кога не се работи за сложен и обемен закон, кога се уредува престанок на важноста на некој закон или поединечни негови одредби, или кога прашањата што се уредуваат не се од сложен карактер. Иако оваа можност овозможува побрзо донесување на одредени закони, честата употреба на скратена постапка отвора прашања за квалитетот на законодавниот процес, особено во однос на транспарентноста, јавната расправа и вклученоста на засегнатите страни.

Процент на закони донесени по скратена постапка од 2016 до 2024 година

Инфографик 3. Процент на закони донесени по скратена постапка од 2016 до 2024 година

Во 2023 и 2024 година има рекордно зголемување на бројот на закони донесени по скратена постапка. Во 2023 година, од 90 донесени закони, 70 биле по скратена постапка (77.77%), додека во 2024 година, тој процент се искачува на 80.43%.

Ова е нотирано и во Извештајот за напредок на Република Северна Македонија од Европската комисија за 2024 година, разгледан во Собранието на 22. Седница⁶. Извештајот нотира пораст на употребата на скратени постапки при донесување на закони, вклучително и за предлог-законите предложени од пратениците од 10-тиот собраниски состав. „Опозицијата ја критикуваше Владата и гласаше против несоодветната употреба на забрзаната постапка со „европско знаменце“ за предлози кои не се поврзани со усогласување на законодавството со правото на ЕУ.“ - е забележано во извештајот каде што е нагласено дека употребата на постапката со „европско знаменце“ не е доследна и дека во голем број случаи, таа не е поврзана со закони кои се првенствено насочени кон усогласување на националното законодавство со правото на ЕУ. Во извештајот е нотирано дека ниту Собранието, ниту Владата немаат воспоставено постапки за систематска експертска оценка на законите и политиките.⁷

⁶ Дневен ред на 22. Седница на Собранието на Република Северна Македонија. Достапно на: <https://www.sobranie.mk/detali-na-sednica.nsp?sessionId=1b2ecaf0-3c25-45e2-a772-176e0bf42b80>

⁷ Извештајот на Комисијата за Северна Македонија за 2024. Достапно на: <https://www.sobranie.mk/preview?id=78a5ae1b-6661-4221-86af-c6d576cf1c14&url=https://sp.sobranie.mk/sites/2023/materials/638670177089828276/Documents/638675298186259363.docx&method=GetDocumentContent>

Останува да важи препораката која осма година по ред ја даваме, дека **Собранието треба да стави акцент на ограничување на практиката на донесување на закони по скратена постапка само во предвидените случаи согласно Деловникот, што во спротивно значи дека се злоупотребува таа можност со цел да се ограничат консултациите и дебатата по тие предлог закони**⁸.

Без оглед на видот на законодавна постапка, сите проценки на влијание на регулативата треба да бидат доставени до Собранието заедно со предложените законски акти. Дополнително, неопходно е Собранието да воспостави практика на стратешка проценка на потенцијалните влијанија од постојните и предложените акти, особено кога иницијативата потекнува од самите пратеници. Во таа насока, на располагање им стојат и поддржувачки тела како што се Парламентарниот институт, кој обезбедува анализи и истражувања, како и Парламентарната буџетска канцеларија, со цел да им се овозможи поквалитетна и информирана подготовка на законски предлози. Во Извештајот на Европската комисија за напредокот на Република Северна Македонија за 2024 година, се вели дека се потребни понатамошни напори за да се разјаснат одговорностите во институциите што ги креираат политиките, како и дека треба да се обезбеди нивно правилно функционирање и да се рационализира известувањето. Европската комисија во својот извештај нотира дека политиката заснована на докази и развојот на законодавството се само делумно обезбедени, како и дека квалитетот и влијанието на оценките на влијанието на регулативата и јавните консултации се многу ограничени.

Во 2024 година, Владата предложила 136 закони, додека пратениците предложиле 48 закони (35.29%). Ова е пад на предлозите доставени од пратениците споредено со претходната година, но пораст споредено со ситуацијата од пред две години. Во 2023 година, пратениците се јавија како предлагачи на 27 закони (42%), наспроти 63 закони предложени од Владата. Во 2022 година, разликата е уште поголема – 88 закони се предложени од Владата, додека 11 закони (12.5%) се предложени од страна на пратениците.

⁸ Деловник на Собранието на Република Македонија (пречистен текст). Собрание на Република Северна Македонија. Достапно на: <https://tinyurl.com/txbmpsч>

Инфографик 4. Број на закони предложени од Влада и пратеници

Во Северна Македонија, родовите квоти за првпат се воведени во 2002 година. Тогаш е утврдено дека најмалку 30% од кандидатите на изборните листи, и на национално и на локално ниво, треба да бидат од помалку застапениот пол. Оваа одредба е унапредена во 2006 година,⁹ со услов секое трето место на листите да биде резервирано за кандидат од помалку застапениот пол. Во 2015 година, следеа измени на Изборниот законик¹⁰ со кои се вовеле обврска политичките партии да обезбедат најмалку 40% застапеност на помалку застапениот пол на изборните листи за пратеници, како и за членови на општинските совети и Советот на Град Скопје, односно на секои три места најмалку едно место му припаѓа на помалку застапениот пол и дополнително уште најмалку по едно место на секои десет места (член 64, став 5).

По одржаните избори во мај 2024 година, конституиран е новиот пратенички состав од вкупно 120 пратеници. Од нив, 47 (39.2%) се жени, додека 73 се мажи¹¹. Претходниот мандат од 2020 – 2024 година имаше 43 жени (35.8%) пратенички, додека по формирањето на Владата во 2020, бројот на пратенички се зголеми на 46 (38.3%)¹². Пратеничкиот состав од 2016 – 2020 година донесе 38 пратенички, односно 31.7%. Па така, гледајќи наназад, се

⁹ Изборен законик 2006 година. Достапно на: <https://fiskalntransparentnost.org.mk/index.php/izboren-zakonik-gra%D1%93ansko-uchestvo-zakonodavna-vlast?utm>

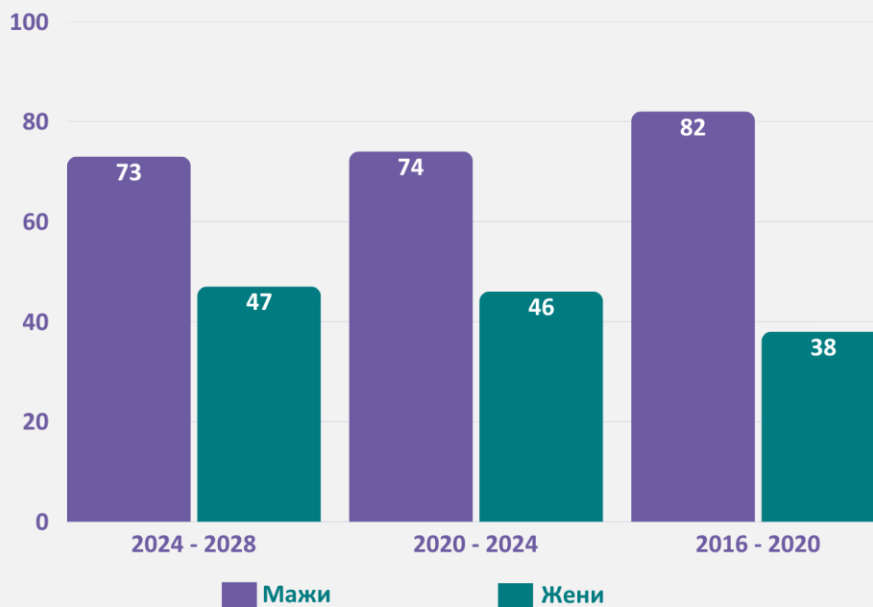
¹⁰ Изборен законик 2015 година. Достапно на: https://drive.google.com/file/d/1yOTG7wVUyNoUk1_AkIYrNbD4gHQWzS5y/view

¹¹ Достапно на: <https://data.ipu.org/parliament/MK/MK-LC01/data-on-women/?utm>

¹² Достапно на: <https://www.parliament.nz/mi/pb/parliamentary-relations/ipr-news-and-events/ipu-release-2020-women-in-parliament-report-iwd2021/?utm>

забележува позитивен тренд кога станува збор за инклузија и еднаква родова застапеност во македонското собрание.

Застапеност на пратеници и пратенички во последните три парламентарни состави

Инфографик 5: Застапеност на пратеници и пратенички во последните три парламентарни состави

Клубот на пратенички претставува неформална група во Собранието на Република Северна Македонија, составена од сите пратенички, независно од нивната партиска припадност. Основан е на 7 март 2003 година, во рамки на регионалниот проект на Пактот за стабилност – Маса за родова рамноправност, со поддршка од локалните партнери: Македонско женско лоби, Сојуз- Национален совет за родова рамноправност (СОЖМ) и Одделението за унапредување на рамноправноста меѓу половите при Министерството за труд и социјална политика. Целта на Клубот е заедничка и јасна – преку законски решенија да се постигне родова еднаквост, да се унапредат правата на жените, да се овозможи нивно активно учество во процесите на одлучување, и да се придонесе кон јакнење и проширување на демократијата во сите сфери на општеството.

Во Северна Македонија не постои квота кога станува збор за избор на млади како пратеници. Во актуелниот политички состав, само тројца пратеници имаат до 30 години, во моментот на прифаќање на пратеничката функција. Од нив, една е жена, додека двајца се

мажи¹³. Во претходниот парламентарен состав, бројката на пратеници помлади од 30 години во моментот на прифаќање на пратеничката функција, изнесувала четири¹⁴.

4.1. Дигитална трансформација на Собранието

Модернизираната веб-страница на Собранието овозможува полесен пристап до информации што ги објавува законодавниот дом, со цел секој граѓанин да може информирано да учествува во донесувањето одлуки за време на избори и референдуми. Новата страница е прилагодена за одредени категории лица со попреченост, со можност за зголемување на буквите и префрлување во црно-бел режим. Достапни се и неколку аудио-фајлови наменети за лица со оштетен вид¹⁵, додека материјали на Брајово писмо за лица со оштетен вид можат да се најдат во просториите на Парламентарниот институт.

Со финансиска поддршка на Националниот демократски институт а според Планот за работа на Парламентарниот институт за 2024 година, пратениците и вработените во Службата на Собранието, продолжија со изучување на знаковниот македонски јазик. Вклучени се вклучени 34 лица, од кои, 23 учесници во основниот степен, и 11 учесници во напредниот степен¹⁶.

Според извештајот на Парламентарниот институт „Компаративен преглед“¹⁷ од јуни 2024, веб-страниците и мобилните апликации на јавниот сектор, вклучително и на Собранието, треба да се усогласат со Европската директива (ЕУ) 2016/2102 и техничкиот стандард WCAG 2.0 (AA ниво). Овој документ укажува на тоа дека Собранието има прифатено обврска за е-пристапност и е во процес на трансцидирање на насоките од директивата во националната регулатива. Сепак, детални технички извештаи за целосната усогласеност со WCAG¹⁸ не се јавно објавени, што укажува дека иако постојат позитивни чекори, транспарентните податоци за исполнување на сите критериуми се сè уште во фаза на развој. Ова усогласување беше дел од нашите препораки минатата година.

Минатата година, Собранието немаше истакнато Политика за приватност, ниту пак Политика за колачиња, што доведе до наша препорака за подобрување во оваа област. Оваа година, напредокот во насока на заштитата на личните податоци и приватноста на корисниците е забележлив, бидејќи на веб страницата на Собранието се истакнати и Политиката за приватност и Политиката за колачиња, како и Изјава за приватност при

¹³ Достапно на: <https://data.ipu.org/parliament/MK/MK-LC01/data-on-youth/>

¹⁴ МЛАДИНСКО ПОЛИТИЧКО ОТСУСТВО: Анализа за позицијата на младите на парламентарните избори 2020. Фондација за демократија на Вестминстер. Достапно на: <https://www.wfd.org/sites/default/files/2022-02/Youth%20Political%20Absence%20-%20MK%20-%20web.pdf>

¹⁵ Достапно на: <https://www.sobranie.mk/aktivnosti-na-parlamentarniot-institut.nspix>

¹⁶ Достапно на: <https://www.sobranie.mk/content/%D0%9F%D0%98%202024/Plgodishenizveshtaj2024.pdf>

¹⁷ Достапно на: https://www.sobranie.mk/aktivnosti-na-parlamentarniot-institut-ni_article-istrayuvacki-raboti-po-sopstvena-inicijativa-na-parlamentarniot-institut-2024-godina.nspix

¹⁸ Преглед на основите на пристапноста. Иницијатива за веб-пристапност (Web Accessibility Initiative - WAI). Достапно на: <https://www.w3.org/WAI/fundamentals/>

вршење на видео надзор¹⁹. Во Политиката за колачиња транспарентно се објаснети какви видови колачиња користи веб страницата, на кој начин и која е намената на секое од нив. Политиката за приватност дава информации за тоа како Собранието на Република Северна Македонија ги обработува личните податоци на посетителите на веб-локацијата, начинот на нивно користење и заштита, како и правата во врска со заштитата на личните податоци. Изјавата за приватност, пак, го објаснува видот на лични податоци што Собранието на Република Северна Македонија ги собира од граѓаните при посета на службените простории и како се користат овие податоци.

Собранието на Република Северна Македонија е единствено во регионот што има сопствен Портал за отворени податоци, со што се очекува значително зголемување на транспарентноста и отчетноста на институцијата. Преку овој Портал, корисниците имаат пристап до податоци во нивна основна, машински читлива форма, што овозможува нивна понатамошна употреба за истражувања, анализи, медиумски стории и развој на дигитални решенија за постојните општествени предизвици.

Додека го подготвувавме минатогодишното истражување, порталот сè уште не беше подобен за користење. Оваа година, ситуацијата е поинаква. Порталот за отворени податоци е целосно функционален. Отворените податоци се поделени во категории: Финансии, Изборни резултати, Парламентарен институт, Пратенички состав, Седници, и Собраниска служба. Преку Порталот може да се достави и Барање за отворени податоци - услуга што веќе ја имаат побарано три тима на учесници на хакатонот „Дигитален мост“.

Тридневниот хакатон одржан на крајот на октомври 2024 година, имаше за цел да ги поврзе младите програмери со Собранието преку развивање на иновативни софтверски решенија со користење на сетови на податоци од порталот за отворени податоци на Собранието, Националниот портал за отворени податоци и порталот за отворени финансии. Настанот е дизајниран со цел да ги инспирира и поттикне младите таленти да ја користат моќта на отворените податоци и да изработат софтверско решение што ќе се користи за јавно добро и што ќе адресира различни општествени предизвици. Хакатонот беше реализиран како дел од Програмата за парламентарна поддршка, а македонското собрание беше домаќин²⁰.

Иако учеството на претставници од Собранието во градењето на внатрешни капацитети за отворени податоци е за поздравување, Собранието исполнува само 49.18% од индикаторите поврзани со оваа област, што укажува на скроман напредок во споредба со минатогодишното мерење (46.59%). Неопходно е да се нотира дека Собранието постигнува континуиран пораст низ годините, што е за поздрав.

¹⁹ Достапно на: <https://www.sobranie.mk/politika-za-privatnost.nspix?utm>

²⁰ Достапно на: <https://data.sobranie.mk/mk/vesti/sobraniski-khakaton/>

Инфографик 6. Процент на исполнување на индикаторите за отворени податоци според Индексот на отвореност

Она што Собранието го бележи како напредок во обезбедувањето на онлајн демократска средина е креирањето и објавувањето на Регистарот на организации²¹ - алатка чија цел е дигитализација на работата на собраниските служби во делот на соработка со организации регистрирани согласно Законот за здруженија и фондации. Оваа алатка, понатаму, има за цел да го олесни и поттикне граѓанското учество во креирањето на политики, овозможувајќи на регистрираните граѓански организации да добиваат редовни известувања за работата на Собранието и неговите работни тела од нивен интерес. Иако оваа иницијатива претставува чекор во добра насока, нејзината примена не е целосно видлива.

4.2. Предвидлива и отчетна собраниска агенда

Собранието продолжува со практиката на редовно ажурирање на својата веб-страница, која располага со функционален пребарувач и овозможува пристап до информации за структурата на собраниската служба (преку органограм), надлежностите и составот на Собранието, целиот текст на Уставот и Деловникот, биографијата на претседателот, составот и надлежностите на секоја комисија, како и контакти и биографии за секој пратеник, вклучително и имиња и позиции на службеници од јавната администрација.

²¹ Достапно на: <https://www.sobranie.mk/ns-newsarticle-registar-na-organizacii.nspix>

Една од препораките од минатогодишниот преглед ни беше Собранието да објави структуриран список на сите пратеници со нивните контакт информации во отворен формат. Таков податочен сет, насловен „Пратеници 2020 – 2024“ и минатата година беше наведен на Порталот за отворени податоци, но истиот не можеше ниту да се прегледа ниту да се преземе. Оваа година, податочниот сет е целосно функционален и содржи информации за: име и презиме на пратеникот, фотографија, партија, изборна единица, дата на раѓање и пол, етничка припадност, место на раѓање и место на живеење, степен на образование и професија, активности во Собранието, членства надвор од работните тела, контакт е-пошта, и пратенички состав.

Иако го поздравуваме објавувањето на прегледот, мора да нагласиме дека ова е податочен сет за пратениците од парламентарниот состав 2020 – 2024 година и истиот треба да се објави и за новиот пратенички состав со мандат 2024 – 2028 година, односно за актуелните пратеници. Застарени и ненавремени информации го оневозможуваат информираното и навремено учество на граѓаните.

Она што Собранието веќе деветта години по ред не го зема предвид како препорака е објавувањето на платите на пратениците и собраниското раководство, како и информациите за средствата што ги имаат побарано во форма на патни трошоци.

Иако Собранието редовно објавува сеопфатни годишни извештаи²² за својата работа, работата на работните тела и собраниските служби, како и работата на претседателот на Собранието²³, веќе **осма година по ред не објавува годишна работна програма врз која би ги темелело своите активности, спроведувањето на релевантните стратегии и подоцнежните годишни извештаи.**

Објавувањето на годишна работна програма, како и прелиминарен календар на активности, е од суштинско значење за подобрување на предвидливоста и ефикасноста на собраниската работа. Таквиот пристап би придонел за поквалитетна дебата, која сè уште останува на релативно ниско ниво, подобра координација помеѓу политичките партии, зголемена транспарентност и отчетност пред јавноста.

Во оваа насока, во 2023 година Собранието започна активности за воспоставување на собраниски календар²⁴, преку мапирање на постојните правила, практики и процеси, со цел создавање на попредвидлива временска рамка за работата. Според избраниот модел, седниците на работните тела се планирани да се одржуваат секој понеделник и вторник, а пленарните седници секоја среда и четврток.

²² Достапно на: <https://www.sobranie.mk/godishen-izveshtaj.nspix>

²³ Достапно на: <https://www.sobranie.mk/izveshtaj-za-rabotata-na-pretsedatelot-na-sobranieto.nspix>

²⁴ Достапно на: <https://www.sobranie.mk/kalendar.nspix>

4.3. Институционална доверба преку стратешка транспарентност

Собранието продолжи да ја унапредува својата отвореност како дел од Партнерството за отворена власт (ПОВ) преку спроведување на два национални акциски плана: Национален акциски план (НАП) 2021 – 2023; и Национален акциски план (НАП) 2024 – 2026.

Во рамките на Националниот акциски план (НАП) 2021 – 2023 се реализираа активности како модернизација на веб-страницата, отворање на Порталот за отворени податоци и набавка на опрема за директен пренос на седници, за кои веќе се забележуваат видливи резултати.

Во 2023 година, Собранието го изработи и НАП на ПОВ 2024 – 2026²⁵, кој предвидува креирање регистар на регулаторни тела основани од Собранието, информирање на јавноста преку Собранискиот ТВ канал, одржување надзорна расправа за спроведувањето на НАП 2024 – 2026, како и организирање на парламентарен караван – мобилен парламент за директна комуникација помеѓу пратениците и граѓаните.

На официјалниот портал на Партнерството за отворена власт, сите четири заложби стојат со статус незапочнати.²⁶ Нема извештаи за конкретни активности или статистики како се користи собранискиот канал²⁷, но пристапувањето на веб-страницата, дава доверба дека навистина служи за длабинско информирање на јавноста. Има информации за две емисии со суштински карактер за отвореноста на собранието. „Законодавен брифинг“ е емисија од информативен карактер во која се презентираат причините за донесување на предложените закони, како и нивните цели, начела и решенија, како и со конечните решенија на донесените закони. Со оваа емисија јавноста се информира за предложените и донесените закони онака како што се формулирани од страна на предлагачите, пратениците, односно Владата. „Интервју“ е информативна емисија во која се реализираат интервјуа со претседателот и потпретседателите на Собранието, координаторите на пратенички групи во Собранието, генералниот секретар на Собранието и неговите заменици; потоа со клучните раководители во државата, претседателот на Република Северна Македонија и претседателот на Владата на Република Северна Македонија; со поранешни претседатели на Собранието; со раководни лица чија работа и надлежност е поврзана со проектни активности во Собранието, како и со раководители на организации кои учествуваат во законодавниот процес како засегнати страни; регулаторни тела; независни институции од сите области и слично. Покрај тоа, се објавуваат едукативни емисии кои опфаќаат едукативни, документарни и емисии од историски карактер како резултат на соработка со Парламентарниот институт во Собранието и донатори (Програма за парламентарна поддршка), и соработка со други парламентарни канали, како и преноси

²⁵ Национален Акциски план за ПОВ (2024-2026). Партнерство за отворена власт Северна Македонија.

Достапно на: <https://tinyurl.com/5fymkda7>

²⁶ Достапно на: <https://ovp.gov.mk/%d1%81%d0%bb%d0%b5%d0%b4%d0%b5%d1%9a%d0%b5-%d0%bd%d0%b0-%d0%bd%d0%b0%d0%bf/>

²⁷ Достапно на: <https://www.sobranie.mk/sobraniski-kanal-tv-studio.nsp?utm>

настани во Европскиот парламент, Организацијата на Обединетите нации и други меѓународни организации.

Се препорачува Собранието навремено и целосно да ги спроведува заложбите од Акцискиот план и да го прошири бројот на граѓански организации вклучени во нивната имплементација. Се препорачува Собранието активно да учествува во ажурирањето на активностите на ПОВ порталот со цел јавноста навремено да биде информирана за напредокот и резултатите од спроведувањето на заложбите.

Собранието стратешки се ориентира кон зголемена отвореност на институциите не само преку активно вклучување во иницијативата Партнерство за отворена власт, туку и преку донесување на Стратешкиот план за периодот 2024 – 2028 година²⁸ и Стратешкиот план за периодот 2025 – 2029 година.

Во месец јуни 2024 година, се одржа работилница за изработка на Стратешки план за периодот 2025 – 2029²⁹ година на која присуствуваа 35 собраниски службеници. Буџетскиот совет на Собранието го усвои планот во август 2024 година. Стратегијата брои шест цели, и тоа: функционално собрание, отворено собрание, дигитално собрание, безбедно собрание, собраниска дипломатија и ефикасна служба.

Истовремено, се предвидува развој на култура на транспарентност и вклученост преку поттикнување на информирана јавност, со посебно внимание на ранливите категории граѓани, како и проактивна комуникација со медиумите и зголемена достапност на податоци. Дополнително, значајно место во планот има дигиталната трансформација на парламентот, каде дигитализацијата на услугите е поставена како приоритет. За реализација на секоја од овие цели и приоритети, Стратешкиот план предвидува и клучни вредности кон чие остварување е насочен процесот.

Иако ја препознаваме значајната улога на овие документи како темел за насочување на работата, веруваме дека за да добие вистинска тежина и ефект, **неопходно е да постојат јасни, годишни акциски планови.** За секоја стратешка цел и приоритет, потребно е да се предвидат конкретни активности – не само декларативно, туку со прецизни мерливи индикатори, и квантитативни и квалитативни. Сето тоа треба да биде сместено во јасно дефинирана временска рамка и со точно утврдено тело кое ќе биде одговорно за реализацијата. За процесот да биде вистински жив и следлив, **потребно е да се воспостави рамка за мониторинг, оценување и редовно известување, а со тоа и да се назначи надлежен субјект кој ќе ја води и координира оваа работа.** Само така стратешките заложби ќе можат да се претворат во видливи резултати.

²⁸ Стратешки план на Собранието на Република Северна Македонија 2024 – 2028. Собрание на Република Северна Македонија. Достапно на: <https://tinyurl.com/5d8chf7r>

²⁹ Стратешки план на Собранието на Република Северна Македонија 2025 – 2029. Достапно на: [Стратешки план 2025-2029.pdf](#)

Во таа насока, се препорачува Собранието да развие и јавно да објави посебна стратегија за комуникација со јавноста. Иако Собраниската служба информираше дека е изготвена Стратегија за комуникација со јавноста, таа сè уште не е формално усвоена, ниту објавена на веб-страницата на институцијата, што дополнително ја отвора потребата од итно постапување во оваа насока. Важно е да се нотира дека и минатата година добивме сличен одговор од Собранието на ова прашање, што доведува до заклучок дека две години по ред не може формално да се усвои стратегијата.

Анализите на перцепциите на граѓаните јасно укажуваат на потребата од ваков пристап – според податоците од 2024 година, граѓаните ја оцениле работата на Собранието со средна оценка 2.3, што бележи речиси незабележително зголемување од 0.1 поен споредено со оценката која граѓаните ја дале во 2023, односно 2.2³⁰. Најголем дел од критиките што ги изнеле граѓаните се однесуваат на недоследното извршување на надзорната функција и зголеменото чувство за корупција. Односно, во истражувањето се вели „Перцепцијата на мнозинството граѓани е дека Собранието не ја користи докрај својата уставна надлежност за контрола над Владата, односно една четвртина (23%) од испитаниците сметаат дека Владата има целосна контрола над Собранието“.

Собранието има и Стратегија за управување со ризиците што е со времетраење од 2023 до 2028 година и исто така има специфични цели. Целите се насочени кон унапредување на ефикасноста во управувањето со ризици и непречено остварување на стратешките и оперативните цели на Собранието на Република Северна Македонија. Преку проактивно справување со закани и искористување на можности, се стреми кон целосна интеграција на управувањето со ризици во административната култура на институцијата. Пристапот вклучува воспоставување соодветна комуникација и вградување на управувањето со ризици како стандард во процесот на донесување одлуки. Дополнително, се цели кон минимизирање на последиците (трошоците), создавање рамка за идентификација и проценка на ризици, како и усогласување со Законот за јавна внатрешна финансиска контрола. Овој документ претставува системски пристап кон управувањето со ризици во работата на Собранието и вклучува регистар на ризици за сите 18 организациски единици, усогласени со воспоставените ИСО процедури во рамки на политиката за квалитет. Собранието го поседува ИСО стандардот 9001, а од 2023 година и стандардот ИСО 27001.

4.4. Вклученост на јавноста во работата на собраниските тела

Генерално, Собранието покажува посветеност кон транспарентноста преку редовно објавување на детални годишни извештаи за својата работа, стратегии, како и годишни извештаи од комисиите како дел од севкупниот извештај на Собранието. Дополнително, навремено се објавуваат агендите и документите за претстојните пленарни седници, предложени и усвоени амандмани, како и информации за присуството на пратениците на пленарните седници.

³⁰ Достапно на: [Поглед на Собрание: Перцепциите на граѓаните за работата на Собранието на Република Северна Македонија \(2024\) - IDSCS](#)

Оваа година се забележува подобрување во објавувањето информации за присуството на пратениците на седниците на работните тела. Публикацијата „Мој пратеник“ што редовно ја објавува Собранието содржи детали за присуството и отсуството на пленарните и комисииските седници, учеството во дискусии, како и бројот на предложени закони и амандмани. Исто така, се анализира работата на работните тела на Собранието, бројот на донесени закони по области, како и податоци за пленарните седници и седниците на комисиите³¹.

Сепак, дел од комисиите водат редовни и уредни записници, додека други не водат или тоа го прават повремено. Собранието редовно и навремено ги објавува стенографските белешки од пленарните седници, но сè уште не објавува стенографски белешки од седниците на работните тела. На веб-страницата се достапни документите што се на дневен ред или произлегуваат од работата на комисиите³², но и тука постои неусогласеност во практиките меѓу различните комисиии.

Собранието останува доследно на добрата пракса за лесно следење на гласањето на пленарните седници, каде што за секоја точка јасно се прикажува кои пратеници биле присутни и како гласале. Сепак, сè уште недостасува систематско објавување на начинот на гласање на пратениците за време на седниците на комисиите, што би придонело за дополнителна транспарентност³³.

По поврзувањето на комисииските сали и пленарната сала со аудио и видео опрема, медиумски сервер и веб-страницата на Собранието, што се случи во 2023 година, се овозможи следење на седниците преку интернет, а делумно и преку социјалните медиуми. Пленарните седници може да се следат во живо преку веб-страницата на Собранието и преку Собранискиот канал. Значаен напредок е тоа што видеата од преносите сега се достапни за секоја пленарна седница, што претходно не беше случај.

Сепак, кога станува збор за директен пренос на седниците на работните тела, истиот се обезбедува преку Собранискиот канал само за време на постапката за донесување на буџетот. За сите други седници на работните тела, аудио и видео записи се објавуваат преку Собранискиот канал и се достапни и на веб-страницата на Собранието. Имајќи предвид дека веќе се обезбедени технички услови, **се препорачува да се воведат редовен директен пренос и на сите седници на работните тела, со цел унапредување на транспарентноста и отчетноста на законодавниот дом.**

³¹ Публикација „Мој пратеник“. Достапно на:

<https://www.sobranie.mk/content/%D0%9C%D0%BE%D1%98%D0%BE%D1%82%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%BA/mp31mk-2.pdf>

³² Пример од завршена седница на собраниска комисија: <https://www.sobranie.mk/detali-na-komisiska-sednica.nspix?sittingId=a4dbac8a-a043-42bd-9fef-1c83c61a629d>

³³ Пример од необјавена информација за гласање на пратениците на завршена седница на собраниска комисија: <https://www.sobranie.mk/detali-na-komisiska-sednica.nspix?sittingId=2c0ee919-a5a7-495f-86e4-824c96375065>

4.5. Финансиска отчетност во пракса

И во текот на 2024 година, Собранието остана посветено на зајакнување на фискалната транспарентност, со особен акцент на јавните набавки. Ова е видливо преку продолжената практика на објавување на годишните планови за јавни набавки³⁴, повици, одлуки за избор во форма на известувања, како и договори заедно со анексите. Иако Собранието објавува детална листа на реализирани договори за јавни набавки³⁵, **се препорачува да се објавуваат и кратки годишни извештаи кои ќе содржат сумарни информации за спроведените и неспроведените набавки, статусот на извршување и исплата на договорите, како и причините за укинување на договори.**

Во насока на унапредување на транспарентноста на јавните набавки во сите национални и локални институции, како и за намалување на ризикот од корупција, потребно е подобрување на законската рамка. Во декември 2024 година, во собраниска процедура влезе предлог за унапредување на Законот за јавни набавки³⁶, кој беше усвоен во јануари 2025 година. Основна цел на предложениот предлог за дополнување на законот е предвидување на мерки за зајакнување на капацитетот и независноста на Државната комисија за жалби по јавни набавки и подобрување на управната контрола која ќе биде административна проверка. Овие дополнувања се усогласени со обврските на Северна Македонија според Реформската агенда во рамки на Планот за раст на земјите од Западен Балкан.

Но, наш предлог на кој апелираме и годинава е унапредување на Законот за јавни набавки преку задолжување на понудувачите јавно да го објавуваат сопствеништвото на правниот ентитет за кој конкурираат, со цел да се спречи доделување тендери на фирми кои се во сопственост на лица или блиски роднини на јавни функционери. Ова е директно поврзано со заложбата 1.2 од тековниот акциски план на ПОВ 2024:2026, односно Јавно објавување на имињата на вистинските сопственици на фирмите-понудувачи и на фирмите што имаат склучено договори за јавни набавки, за концесии (при Министерството за економија) и за воспоставување јавно приватно партнерство.³⁷

Дополнително, Законот за спречување на корупција и судири на интереси³⁸ треба да биде дополнет со обврска лицата задолжени за спроведување на јавни набавки, покрај функционерите, да поднесуваат анкетни листови, со цел да се избегне нивно подлегнување на мито и коруптивни активности.

И оваа година, Собранието продолжи со позитивната пракса редовно да го објавува на својата веб страница собранискиот буџет, месечните финансиски извештаи за извршување на буџетот, како и завршната сметка која произлегува од истиот. Со цел јавноста да има

³⁴ Достапно на: <https://www.sobranie.mk/godishen-plan-za-javni-nabavki-na-sobranieto.nspix>

³⁵ Достапно на: <https://www.sobranie.mk/javni-nabavki.nspix>

³⁶ Достапно на: <https://www.sobranie.mk/detali-na-materijal.nspix?param=3c1ef316-dfa9-4db7-8b5f-b6178ee36940>

³⁷ Достапно на: <https://shorturl.at/Wjp0U>

³⁸ Достапно на: <https://shorturl.at/ej81T>

јасен увид во средствата и нивната намена во работењето на Собранието, **останува препораката да се објави Граѓански буџет на веб страницата.** Исто така, се **препорачува да се објавуваат и среднорочни извештаи за трошењето на државниот буџет.** При разгледувањето на завршната сметка, составен дел е и ревизорскиот извештај, а документацијата од собраниските тела кои ја разгледуваат или одобруваат буџетската рамка и активности за јавно финансирање е јавно достапна на веб-страницата на Собранието.

Како недостаток, кој се повторува веќе неколку години, укажуваме дека иако Комисијата за финансирање и буџет расправала за последниот предлог на државниот буџет, сите други комисии треба да го разгледаат буџетот во рамки на својот мандат. Дополнително, **останува препораката Собранието формално да ја задолжи извршната власт да вклучува јавност во процесот на креирање на буџетот, со цел буџетот да биде усогласен со потребите на граѓаните.**

4.6. Развој на практиките за слободен пристап до информации

Република Северна Македонија го има еден од најнапредните закони за слободен пристап до информации од јавен карактер во регионот, но и понатаму се соочува со предизвици во неговата доследна примена. Недостатокот на регионални напори за унапредување на транспарентноста придонесува македонското законодавство да ја задржи позицијата пред другите држави во регионот. Сепак, почитувањето на законските обврски не е сè уште трајно интегрирано во работната култура на јавната администрација.

Во согласност со меѓународните и регионалните стандарди, се препорачува натамошно унапредување на законската рамка, особено преку скратување на рокот за одговор на барања за пристап до информации од 20 на 15 работни дена. Оваа промена би придонела за поголема навременост и ефикасност, како и за спречување на застареност на информациите што се бараат.

Собранието демонстрираше позитивен однос кон транспарентноста преку доставување одговор на нашето барање за слободен пристап до информации од јавен карактер во законски рок, како и преку пополнување на прашалникот за институционална отвореност што претставува составен дел од нашата анализа.

Дополнително, на официјалната веб-страница на Собранието постои посебна секција посветена на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер. Таа содржи контакт податоци за службените лица задолжени за оваа област, целосен текст од Законот со упатство за негово спроведување, релевантни обрасци, годишни извештаи за примената на Законот, како и линк до Агенцијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер.

И во 2023, и во 2024 година, претставници на Собраниската служба учествувале во обука за слободен пристап до информации од јавен карактер, со цел континуирано градење на нивните капацитети и следење на новите трендови во областа. Собранието користи интерно софтверско решение „е-обуки“ каде што се води персонално досие со сите обуки од генерички и специјализиран карактер за секој вработен, што сметаме дека е одличен начин за следење на градењето на внатрешните капацитети и проценка на понатамошни потреби за подобрување.

Во насока на унапредување на пристапот до информации и намалување на административниот товар за собраниската служба, **се препорачува одобрените барања за слободен пристап до информации од јавен карактер редовно да се објавуваат на веб-страницата на Собранието**. Оваа практика би придонела за намалување на бројот на индивидуални барања упатени до институцијата, што, пак, би овозможило собраниските служби да се фокусираат на други приоритетни и суштински активности.

4.7. Приближување на народните претставници до граѓаните

Собранието на Република Северна Македонија е едно од ретките собранија во регионот кои имаат отворено Канцеларии за контакт со граѓаните на локално ниво. Со Законот за Собрание е уредено функционирањето на канцелариите за контакти на пратениците со граѓаните во секоја изборна единица. Овие канцеларии имаат за цел да им овозможат на граѓаните директна комуникација со своите пратеници, размена на информации, давање предлози и сугестии за одредени прашања, како и полесно изразување на проблемите со цел заедничко изнаоѓање решенија.

Во текот на месец септември-декември 2024 година, одделението за поддршка на канцелариите за контакти на пратениците со граѓаните во ИЕ има отворено вкупно 39 канцеларии³⁹ во следниве општини: Аеродром, Арачиново, Битола Илинден, Берово, Велес, Винаца, Ресен Валаново, Гостивар, Гевгелија, Гази Баба, Карпош, Крушево, Кратово, Кочани, Кисела Вода, Кавадарци, Неготино, Охрид, Петровец, Пробиштип, Струмица, Свети Николе, Штип, Радовиш, Маврово и Ростуше, Чаир, Македонски Брод и Ново Село. Овие канцеларии претставуваат важен канал за граѓаните да ги изразат своите потреби, сугестии и проблеми директно на своите избрани претставници, како и да добијат навремени информации за процесите во Собранието и актуелните законодавни иницијативи.

Сепак, не се отворени сите Канцеларии за контакт со граѓаните, односно, од 75 канцеларии предвидени со проектот на Собранието од 2003 год, во 2023 год. се отворени 51 канцеларија⁴⁰. Во 2024 година, тој број е намален за 12, односно отворени се само 39 канцеларии во периодот септември – декември 2024 година, односно по воспоставувањето

³⁹ Извештај за работата на Собранието на Република Северна Македонија за периодот 25.8.2024 - 31.12.2024. Пристапено на 24.7.2025 г. Достапно на: <https://www.sobranie.mk/godishen-izveshtaj.nspix>

⁴⁰ Извештај за работата на Собранието на Република Северна Македонија за периодот 01.01.2023 - 31.12.2023. Собрание на Република Северна Македонија. Достапно на: <https://www.sobranie.mk/content/izvestai/GODISEN%20IZVESTAJ%202023.pdf>

на новиот парламентарен состав. Во извештајот за периодот јануари – мај 2024 година не се спомнува отворање на канцеларии за контакт со граѓаните. Ова е дополнително намалување од бројот на отворени канцеларии во 2022 година што изнесувал 52. Намалувањето на канцелариите значи дека граѓаните немаат еднаков пристап и контакт до своите избрани претставници во Собранието.

Инфографик 7. Процент на отворени Канцеларии за контакт со граѓаните

Постои фрапантно намалување на информациите за Канцелариите за контакт со граѓаните. Минатата година, сме информирале дека, со унапредувањето на веб-страницата, Собранието ја унапреди и мапата на канцеларии и за 34 канцеларии обезбедува информации за работно време и адреса на канцеларијата, лице за контакт заедно со нивен телефонски број, како и пратениците кои работат во таа канцеларија и политичката партија која ја претставуваат. Оваа година бројот на канцеларии за кои има информации е 8⁴¹. Од нив, дел се празен линк, односно кога ќе се кликнат, не водат до никаква практична и корисна информација.

Во текот на периодот од септември до декември 2024 г., канцелариите за средби со граѓаните регистрираа 1.146 посети, што укажува на висока заинтересираност за директна комуникација со пратениците и користење на овие простори како платформи за изразување ставови и потреби. Вкупно беа евидентирани 806 нови случаи, без разлика дали се решени или сè уште се во постапка, кои опфатија најразлични барања и предлози доставени од граѓаните и понатаму проследени до надлежните институции. Решени се 259 случаи, што претставува доказ за ефикасноста на канцелариите и посветеноста на пратениците и нивните тимови во одговарање на граѓанските предизвици. Дополнително, врз основа на потребите изразени од граѓаните, поднесени се 239 пратенички прашања во Собранието со цел поттикнување јавна дебата и институционално дејствување. Во истиот период, покренати се и 105 граѓански иницијативи кои произлегуваат од конкретни

⁴¹ Достапно на: <https://www.sobranie.mk/kancelarii-za-kontakt-so-gragjanite1.nspix>

проблеми и предлози доставени преку канцелариите, што дополнително ја нагласува нивната улога во унапредувањето на демократските процеси и политичката инклузивност⁴².

И оваа година, Собранието ги продолжи напорите за едукација на граѓаните и подигнување на јавната свест преку организација на едукативни работилници, семинари и посети на Собранието, како и преку активна употреба на профилите на социјалните мрежи за информирање за своите активности. Сепак, кога станува збор за суштинско вклучување на јавноста во законодавниот процес, наодите и понатаму се обесхрабрувачки. Иако граѓанскиот сектор и независните експерти имаат формално право да учествуваат или да ја следат работата на собраниските тела, во текот на 2024 година комисиите во помалку од десет наврати побарале мислење од јавноста во врска со закони, стратегии, декларации или други иницијативи.

Важно е да се напомене дека **иако апелираме шеста година по ред, Собранието сè уште нема воспоставено практика да ги објавува експертските мислења од Европската комисија, Венецијанската комисија, TAIEH и други релевантни тела заедно со предлог-законите. Дополнително, се препорачува јавно да се истакнат и експертските мислења изнесени во рамки на консултациите.**

Исто така, **веќе шеста година по ред, укажуваме на неопходноста од воведување механизам за електронска петиција**, кој сè уште не е достапен. Одреден напредок во насока на создавање онлајн демократска средина претставува пуштањето во употреба на Регистарот на организации⁴³, кој има потенцијал да придонесе за граѓанско учество во процесот на креирање политики. Сепак, неговото спроведување останува да се следи.

Со цел унапредување на комуникацијата меѓу граѓаните и Собранието, се препорачува преку веб-страницата на институцијата да се воспостави директен канал за комуникација, придружен со јасни инструкции за поднесување поплаки и жалби.

Добра практика би била и воведување на јавно објавен рок во кој граѓанинот ќе добие одговор, како и систем за следење на процесот на постапување по поднесените поплаки во реално време. Само преку ваков функционален механизам може да се создаде чувство кај граѓаните дека се чуени, што е клучен чекор кон враќање на нивната доверба во Собранието.

⁴² Достапно на: <https://www.sobranie.mk/content/izvestai/izveshtajsobranie%2025.8.2025-31.12.2025.pdf>

⁴³ Регистар на организации. Собрание на Република Северна Македонија. Достапно на: <https://registar.sobranie.mk/>

4.8. Функционална демократија преку засилена контрола врз извршната власт

Во својот последен извештај за напредокот на земјата, Европската комисија укажува дека ефикасноста на собранискиот надзор врз јавните финансии, како и следењето на спроведувањето на препораките од ревизорските извештаи, остануваат области во кои се потребни значајни подобрувања. Извештајот нотира дека надзорната улога на Собранието врз извршната власт се остварува, меѓу другото, преку одржување на месечни седници за пратенички прашања.

Со цел унапредување на оваа функција, Собранието направи позитивен исчекор со стратешко вклучување на активната „Надзорна расправа во Собранието за спроведувањето на Националниот акциски план за Партнерство за отворена власт 2024 – 2026“ во последниот НАП за наведениот период.

Сепак, според достапните податоци, од 2021 година до денес е одржана само една надзорна расправа – во 2023 година, посветена на примената на законските одредби од Законот за неевидентирани лица во матичната книга на родени⁴⁴. За да се обезбеди доследна примена на надзорната улога, се препорачува воведување на санкции за министри и други носители на извршни функции кои неоправдано отсутствуваат од надзорните расправи. Во истиот извештај се вели дека во 2024 година Собранието одржа три јавни расправи и избра двајца судии на Уставниот суд, Јавен обвинител, членови на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација, на Комисијата за заштита на конкуренцијата, како и членови на Агенцијата за електронски комуникации.

Во насока на унапредување на соработката во извршување на надлежностите од делокругот на Собранието и Државниот завод за ревизија, преку професионално одржливи и ефикасни односи во насока на зајакнување на ефикасноста и транспарентноста на јавниот финансиски надзор, Собранието потпиша Меморандум за соработка со Државниот завод за ревизија⁴⁵. Меморандумот го регулира начинот на комуникација и размена на информации помеѓу Државниот завод за ревизија и Собранието на Република Северна Македонија, со цел унапредување на надзорната улога на законодавниот дом. Во 2024 година, Собранието го разгледа Годишниот извештај за извршените ревизии и за работата на Државниот завод за ревизија за 2023 година, кој содржи сублимиран преглед и наоди од сите ревизии спроведени во текот на годината.

⁴⁴ Надзорна расправа на тема: „Примената на законските одредби на Законот за неевидентирани лица во матична книга на родени“. Собрание на Република Северна Македонија. Достапно на: <https://tinyurl.com/yvufauvy>

⁴⁵ Меморандум за соработка помеѓу Собрание на Република Северна Македонија и Државен завод за ревизија. Државен завод за ревизија. Достапно на: https://dzt.mk/sites/default/files/2022-10/Memorandum_Sobranie_RSM_DZR.pdf; https://dzt.mk/sites/default/files/2022-10/Memorandum_Sobranie_RSM_DZR.pdf

4.9. Системска посветеност на интегритет во законодавниот дом

Кодексот за етичко однесување⁴⁶ на пратениците утврдува процедури за постапување во случаи на прекршување на неговите одредби, вклучително и обврска за јавно објавување на конечните резултати од истраги поврзани со обвинувања за неетичко однесување. Во текот на 2024 година не се евидентирани постапки за утврдување прекршувања на Кодексот. **Веќе шеста година по ред се укажува на отсуство на ефективни механизми за мониторирање на неговото спроведување. Дополнително, останува актуелна и препораката за засилување на регулативата што се однесува на политичките активности и пријавувањето на имотната состојба на пратениците преку самиот Кодекс.**

Анкетните листови за сите пратеници и функционери се јавно достапни во електронски формат на веб-страницата на Државната комисија за спречување на корупцијата. Сепак, **се препорачува овие податоци да бидат интегрирани како хиперлинкови или посебни табови во рамки на биографиите на пратениците и функционерите на веб-страницата на Собранието, со цел обезбедување потполни и функционални досиеја.**

И во текот на оваа година, Собранието продолжи со активности за градење на капацитетите на своите службеници во области како што се спречување на конфликт на интереси, антикорупциски мерки и заштита на укажувачи. Во насока на зајакнување на институционалниот интегритет, Собранието спроведува Стратегија за управување со ризиците на Собранието на Република Северна Македонија 2023-2028⁴⁷, која предвидува воспоставување на регистар на ризици за сите организациски единици, усогласен со ИСО процедурите во рамките на политиката за квалитет. За зголемување на отчетноста кон јавноста во однос на имплементацијата на оваа стратегија, се препорачува редовно објавување на годишни извештаи за нејзиното спроведување.

⁴⁶ Кодекс. Собрание на Република Северна Македонија. Достапно на: <https://www.sobranie.mk/kodeks.nspx>

⁴⁷ Стратегија за управување со ризиците на Собранието на Република Северна Македонија 2023 – 2028.

Собрание на Република Северна Македонија. Достапно на: <https://tinyurl.com/3huy68yv>

СЕОПФАТЕН ПЛАН ЗА ДОБРО ВЛАДЕЕЊЕ ЗА СОБРАНИЕТО НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Сеопфатен план за добро владеење за Собранието на Република Северна Македонија

Врз основа на овогодинешната анализа, подготвивме низа препораки кои ги адресираат гореспоменатите проблеми и кои треба да служат како сеопфатен план за добро владеење на Собранието на Република Северна Македонија.

Транспарентност

- Веб-страницата на Собранието треба да се прилагоди за да биде пристапна за сите категории на лица со попреченост согласно со Насоките за пристапност на веб содржина (WCAG).
- Собранието треба да креира и редовно да објавува годишна програма за работа, а според неа и да објавува прелиминарен календар за своите активности.
- Се препорачува Собранието да продуцира и ажурира поголем број на отворени податоци и да ја напушти праксата на објавување на скенирани или непребарливи документи за да се обезбеди поголем пристап до информации.
- На веб-страницата, Собранието треба да ги објави платите на пратениците и собраниското раководство, како и средствата кои ги побарале во форма на патни трошоци.
- Стратешкиот план на Собранието треба да биде поткрепен со годишни акциски планови каде што за секоја цел и приоритет, ќе се одредат посебни активности за кои ќе бидат поставени точно определени квантитативни и квалитативни индикатори за успешност, со точно определена временска рамка на исполнување и одговорно тело. За поуспешно следење на остварување на стратешките заложби, се препорачува креирање на рамка за следење, оценување, и известување, како и да се определи тело кое ќе биде одговорно за тоа.
- Собранието треба да усвои и објави посебна комуникациска (ПР) стратегија според која преку разни комуникациски канали ќе го комуницира со разни засегнати страни.
- Собранието треба да ги објавува видео-записите од секоја комисијска седница на нивната веб-страницата.
- Собранието треба да овозможи поголема транспарентност на комисијските седници, односно за сите комисијски седници редовно да се објавуваат сите документи што произлегуваат од седниците, меѓу кои и стенографски белешки, информација присуството на пратениците на седниците и записите од гласањата од истите.
- Собранието треба да ги објавува експертските мислења изнесени како дел од консултациите и заедно со предлог-законите да ги објавува и дадените мислења на меѓународните тела (на пример, Венецијанска комисија).
- Собранието треба да објави Граѓански буџет од државниот буџет и да подготви и објави на својата веб-страница Граѓански буџет од буџетот на Собранието.
- Сите комисии во рамките на Собранието треба да го разгледуваат предлогот на државниот буџет во рамки на својот мандат.

- Собранието треба формално да ја задолжи извршната власт да ја вклучува јавноста во процесот на креирање на буџет.
- Да се измени и дополни Законот за јавни набавки со што ќе се задолжат понудувачите јавно да истакнат во чија сопственост е правниот ентитет во чие име конкурираат, сè со цел да се избегне доделување на тендери на фирми кои се во сопственост на лица или блиски роднини на лица кои се на некоја јавна функција.
- Законот за спречување на корупција и судири на интереси треба да добие свое дополнување според кое, покрај функционерите, и лицата назначени спроведување на јавни набавки задолжително би поднесувале анкетни листови со цел да се избегне нивно подлегнување на мито и коруптивни активности.

Пристапност

- Согласно меѓународната практика, со Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер треба дополнително да се скрати рокот за одговор на барањата од 20 дена на 15 дена за да може на тој начин да се обезбеди поголема ефикасност и да се избегне застареност на информациите кои се бараат.
- Собранието треба редовно да ги објавува информациите за кои веќе е одобрен слободен пристап. Ова значително би го намалило опсегот на барања упатени кон Собранието, што дополнително ќе им даде простор да се посветат на други процеси.
- Собранието треба да усвои внатрешен акт за консултативни процеси. До усвојувањето на ваквиот акт комисиите треба да соработуваат и да бараат мислења од јавноста почесто преку отворање на јавни повици за коментари и предлози од јавноста.
- Собранието треба да стави акцент на ограничувањето на практиката на донесување закони по скратена постапка и процедурата со „знамето на ЕУ“ само на предвидени услови, и да не го злоупотребува тој механизам.
- На својата веб-страница Собранието треба да отвори директен комуникациски канал со упатства за поднесување поплаки и жалби, како и да воспостави посебен механизам за електронска петиција.
- Собранието треба навремено и целосно да ги спроведува заложбите од Акцискиот план на Собранието за Партнерство за отворена власт, како и да го прошири бројот на граѓанските организации што се вклучени во спроведувањето на заложбите и креирање на новиот Акциски план.
- Собранието во соработка со единиците на локалната самоуправа, Заедницата на единиците на локална самоуправа (ЗЕЛС) и Владата, треба да ја ревидира потребата на отворање на 75 наместо 81 канцеларија за контакт со граѓаните, по пристап на покривање на сите општини и Град Скопје. Воедно, треба да ги отворат и преостанатите канцеларии за да се обезбеди можност на сите граѓани да ги изнесат своите потреби кон пратениците.
- Собранието треба да ја унапреди мапата на канцеларии за да дава податоци за сите отворени Канцеларии за контакт со граѓаните.

Интегритет

- Кодексот за етичко однесување на пратениците треба да ја регулира и политичката активност на пратениците.
- Собранието треба да воспостави концизни механизми за следење на спроведувањето на Кодексот за етичко однесување на пратениците.
- Собранието, на својата веб-страница треба да објави информации за заштита на укажувачите.
- За поголема отчетност кон јавноста за спроведување на обврските од Стратегијата за управување со ризиците се препорачува објавување на годишни извештаи.
- Препорачуваме анкетните листови да бидат поставени како хиперлинк или таб во рамки на биографијата на секој пратеник или функционер за нивните досиеја да бидат потполни.

Ефикасност

- Собранието треба почесто да ја вклучува јавноста во својата работа преку постоечките механизми за вклучување на граѓанскиот сектор и независни експерти.
- Сите проценки на влијанието на регулативата, без разлика на законодавната постапка, треба да се достават до Собранието заедно со предложените акти. Воедно, Собранието треба да почне со практикување на стратешка процена на потенцијалните влијанија на постојните и подготвени правни акти, особено оние кои доаѓаат како предлог од самото Собрание.
- Собранието треба почесто да спроведува надзор врз извршната власт преку пратенички прашања до министрите.
- Потребно е Собранието да воведо санкции за министрите и други извршни функционери за неучество во надзорните расправи.

Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“ е независна, непартиска и непрофитна фондација со седиште во Скопје, Република Северна Македонија.

Нејзината мисија е да придонесе кон развој на демократијата и кон зголемување на квалитетот на животот преку иновативно користење и споделување на знаењето. Нашите водечки вредности се отвореност, еднаквост и слобода.

Програмските области во кои работи „Метаморфозис“ се:

- Одговорна дигитална трансформација
- Општествена одговорност
- Медиумски и информациски интегритет

Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“
ул. „Франклин Рузвелт“ бр. 19, кат 2, 1000 Скопје, Северна
Македонија

e-mail: info@metamorphosis.org.mk

тел: +389 2 3109 325

www.metamorphosis.org.mk

